

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23.01.2018, sp. zn. 27 Cdo 2826/2017, ECLI:CZ:NS:2018:27.CDO.2826.2017.1

Číslo: 29/2019

Právní věta: I. Odkázal-li soud v trestním řízení žalobkyni s nárokem na náhradu škody (samostatným výrokem) na řízení ve věcech občanskoprávních (§ 229 odst. 1 trestního řádu), je třeba v občanském soudním řízení (ve smyslu § 135 odst. 2 věty druhé o. s. ř.) vycházet z toho, že žalobkyně v souladu s § 43 odst. 3 trestního řádu řádně navrhla, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu. II. Jsou-li negativní dopady napadeného rozhodnutí do poměrů účastníka řízení (dovolatele) odstraněny tím, že dovolací soud (bez zbytečného odkladu) napadené rozhodnutí zruší, stává se návrh na odklad vykonatelnosti rozhodnutí bezpředmětným (obsoletním).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 23.01.2018

Spisová značka: 27 Cdo 2826/2017

Číslo rozhodnutí: 29

Číslo sešitu: 3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Dobré mravy, Promlčení

Předpisy: § 3 odst. 1 obč. zák.
§ 43 odst. 3 předpisu č. 141/1961Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou ze dne 18. 3. 2010 se žalobce, jako správce konkursní podstaty úpadkyně T. B., spol. s r. o. (dále jen „úpadkyně“), domáhal, aby soud uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 3 794 700 Kč s úrokem z prodlení ve výši 12 % ročně od 25. 11. 2009 do zaplacení, jako náhradu škody, kterou měl žalovaný úpadkyni způsobit tím, že jako jednatel úpadkyně nechal vyplatit z jejího majetku třetím osobám odměnu za stavební práce, které nebyly provedeny.

2. Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 8. 3. 2016, č. j. 19 Cm 400/2011-306, ve znění usnesení ze dne 16. 6. 2016, č. j. 19 Cm 400/2011-324:

[1] uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci 3 604 965 Kč s úrokem z prodlení ve výši 9 % ročně z částky 3 604 965 Kč od 19. 3. 2010 do zaplacení (výrok I.),

[2] zamítl žalobu v rozsahu tvrzeného nároku žalobce na úrok z prodlení ve výši 3 % ročně z

částky 3 604 965 Kč od 19. 3. 2010 do zaplacení (výrok II.),

[3] uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení 334 326,37 Kč (výrok III.) a

[4] zastavil řízení v rozsahu úroku z prodlení ve výši 8 % ročně z částky 3 604 965 Kč od 25. 11. 2009 do 18. 3. 2010 (výrok IV.).

3. Šlo přitom již o třetí rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, když:

[1] rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 16. 4. 2014, č. j. 19 Cm 400/2011-156, byl zrušen usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 31. 3. 2014, č. j. 5 Cmo 515/2013-185, a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení, a

[2] rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 20. 3. 2015, č. j. 19 Cm 400/2011-254, (v napadených částech) byl zrušen usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 11. 2015, č. j. 5 Cmo 196/2015-279, a věc byla v tomto rozsahu vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

4. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

[1] Žalovaný byl od 19. 5. 1993 do 19. 5. 2004 jednatelem úpadkyně.

[2] Dne 26. 7. 2005 podala úpadkyně u Městského státního zastupitelství v B. trestní oznámení (dále jen „trestní oznámení“), ve kterém uvedla, že má podezření na spáchání trestného činu, kterého se měl žalovaný dopustit, když si jako (bývalý) jednatel úpadkyně výběry z účtu a pokladny neoprávněně přisvojil finanční prostředky ve výši 2 687 500 Kč (dále jen „první skutek“).

[3] Úpadkyně v trestním oznámení navrhla, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit škodu způsobenou spácháním prvního skutku ve výši 2 687 500 Kč.

[4] Trestní oznámení učinil jménem úpadkyně její jednatel I. K.

[5] Dne 12. 8. 2005 bylo Městskému ředitelství policie B. doručeno nedatované podání označené jako „doplnění trestního oznámení“ (dále jen „doplnění trestního oznámení“).

[6] V doplnění trestního oznámení úpadkyně uvedla, že při kontrole účetnictví byly zjištěny nové skutečnosti nasvědčující dalším nezákonným vyváděním finančních prostředků z jejího majetku. Specifikovala, že žalovaný nechal jako její (bývalý) jednatel vyplatit společností:

- C. TRADE, s. r. o. (v období od 14. 3. do 17. 6. 2002),

- G. spol. s r. o. (v období od 22. 11. do 19. 12. 2002) a

- S. E. s. r. o. (v období od 9. 3. do 19. d. 2004)

odměny za stavební práce, ačkoli tyto práce ve skutečnosti nebyly provedeny (dále jen „druhý skutek“).

[7] Doplnění trestního oznámení úpadkyně uzavřela tím, že spácháním druhého skutku došlo „ke vzniku škody ve výši 3 794 700 Kč, což je důvodem tohoto trestního oznámení.“

[9] Také doplnění trestního oznámení učinil jménem úpadkyně její jednatel I. K.

[10] Na majetek úpadkyně byl usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 22. 5. 2007, č. j. 28 K 15/2006-101, prohlášen konkurs (výrok I.), správcem konkursní podstaty byl ustanoven žalobce (výrok II.) a věřitelé byli vyzváni, aby ve lhůtě 30 dnů ode dne prohlášení konkursu přihlásili všechny své pohledávky (výrok III.).

[11] O hlavním líčení v trestní věci vedené o podezření ze spáchání prvního a druhého skutku, konaném 3. 12. 2007 (dále jen „hlavní líčení“), byl jako zmocněnec úpadkyně vyrozuměn J. V.

[12] Žalovaný byl rozsudkem Městského soudu v Brně (dále též jen „trestní soud“) ze dne 4. 6. 2009, č. j. 10 T 286/2006-1354, zproštěn obžaloby pro spáchání prvního skutku a shledán vinným pro spáchání druhého skutku (dále jen „trestní rozsudek“).

[13] Výrokem trestního rozsudku byla úpadkyně s nárokem na náhradu škody odkázána na řízení ve věcech občanskoprávních.

[14] V průběhu řízení v projednávané věci vznesl žalovaný opakovaně námitku promlčení

žalobou uplatněného nároku na náhradu škody.

5. S odkazem na trestní rozsudek soud prvního stupně konstatoval, že žalovaný spáchal druhý skutek, a že tím úpadkyni způsobil škodu ve výši 3 604 965 Kč. K námitce promlčení uvedl, že procesní úkony je třeba posuzovat podle jejich obsahu, a to i tehdy, jde-li o návrh poškozeného, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému povinnost nahradit škodu. Z obsahu doplnění trestního oznámení je podle mínění soudu nepochybné, že žalobce „navýšil“ svůj původní návrh na náhradu škody o částku 3 794 700 Kč.

6. Vzhledem k tomu, že bylo trestní řízení vedené u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 10 T 286/2006 pravomocně skončeno teprve 25. 11. 2009 (tedy že do skončení promlčecí doby zbýval necelý rok), konstatoval soud prvního stupně, že se promlčecí doba prodloužila do 25. 11. 2010. Na tomto základě pak dospěl k závěru, že nárok na náhradu škody způsobené spácháním druhého skutku promlčen nebyl, a nárok žalobce na zaplacení 3 604 965 Kč s úrokem ve výši 9 % z této částky od 19. 3. 2010 do zaplacení shledal důvodným.

7. K odvolání žalovaného proti I. a III. výroku rozsudku soudu prvního stupně Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 12. 1. 2017, č. j. 5 Cmo 112/2016-347:

[1] změnil III. výrok rozsudku soudu prvního stupně tak, že je žalovaný povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně 373 671 Kč (první výrok),

[2] potvrdil I. výrok rozsudku soudu prvního stupně (druhý výrok) a

[3] rozhodl o nákladech odvolacího řízení (třetí a čtvrtý výrok).

8. Odvolací soud považoval skutková zjištění soudu prvního stupně ohledně protiprávního jednání a výše škody za správná. S přihlédnutím k uplatněné námitce promlčení však zopakoval dokazování spisem vedeným u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 10 T 286/2006 a dospěl k závěru, že úpadkyně nenavrhl, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit v penězích škodu způsobenou spácháním druhého skutku (uzavřel, že z doplnění trestního oznámení nevyplývá, že by úpadkyně „rozšířila požadavek na náhradu škody“). Tento nedostatek pak podle odvolacího soudu „nelze zhojit ani za použití výkladových pravidel, jak se snažil učinit soud prvního stupně.“

9. Přesto měl odvolací soud I. výrok rozsudku soudu prvního stupně (ve výsledku) za správný. Dovodil totiž, že žalovaným uplatněná námitka promlčení je v rozporu s dobrými mravy. Vzal v úvahu, že usnesením ze dne 22. 5. 2007, č. j. 28 K 15/2006-101, prohlásil Krajský soud v Brně konkurs na majetek úpadkyně; od tohoto data mohl za úpadkyni v řízeních týkajících se její konkursní podstaty jednat pouze správce konkursní podstaty. Ten ale nebyl vyrozuměn o konání hlavního líčení a nesprávným procesním postupem trestního soudu mu bylo znemožněno navrhnout u hlavního líčení (před zahájením dokazování), aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit škodu způsobenou spácháním druhého skutku. Žalobce tedy podle mínění odvolacího soudu marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a proto by se „za takové situace (s přihlédnutím i k výši škody) zamítnutí návrhu pouze pro uplynutí promlčecí doby jevilo nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem (...) uplatňovaného práva“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Žalovaný podal proti rozsudku odvolacího soudu dovolání, jehož přípustnost opírá o ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Podle obsahu dovolání jde o otázku, zda žalobce

zavinil marné uplynutí promlčecí doby, jestliže v trestním řízení, které bylo vedeno proti žalovanému, neuplatnil návrh, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit škodu způsobenou spácháním druhého skutku, a to za situace, kdy žalobce nebyl kvůli nesprávnému procesnímu postupu trestního soudu vyzooměn o konání hlavního líčení.

11. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek odvolacího soudu změnil tak, že žalobu „v celém jejím rozsahu zamítne“.

12. Dovolatel brojí proti závěru odvolacího soudu, podle něhož žalobce marné uplynutí promlčecí doby nezavinil. Před prohlášením konkursu na majetek úpadkyně (22. 5. 2007) mohl nárok na náhradu škody uplatnit její jednatel, a to jak prostřednictvím civilní žaloby, tak prostřednictvím návrhu, aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil dovolateli povinnost nahradit škodu.

13. Po prohlášení konkursu na majetek úpadkyně mohl nárok na náhradu škody uplatnit žalobce, který mohl navrhnout, aby soud uložil dovolateli povinnost nahradit škodu v odsuzujícím rozsudku nezávisle na hlavním líčení (i před jeho konáním), a pokud žalobce o konání (trestního) řízení vedeného u Městského soudu v Brně pod sp. zn. 10 T 286/2006 nevěděl, bylo tím spíš jeho povinností uplatnit nárok na náhradu škody v občanském soudním řízení. Svoji nečinností tedy žalobce marné uplynutí promlčecí doby zavinil.

14. Na podporu své argumentace dovolatel odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. [25 Cdo 1839/2000](#), uveřejněný pod č. 59/2004 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 59/2004“), na základě jehož závěrů dovozuje, že jím vznesená námitka promlčení není nemravná jen proto, že se úpadkyně pokusila uplatnit nárok na náhradu škody způsobené spácháním druhého skutku nejdříve v trestním řízení, a teprve poté žalobce podal civilní žalobu; poukazuje i na závěry rozsudku ze dne 25. 9. 2008, sp. zn. [29 Odo 1110/2006](#) (podle kterých nemá prohlášení konkursu na majetek úpadkyně zásadně žádný vliv na běh promlčecích lhůt), a rozsudku ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. [29 Cdo 2908/2014](#).

III.

Přípustnost dovolání

15. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť rozhodnutí odvolacího soudu závisí na zodpovězení dovolatelem otevřené otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené (níže označené) rozhodovací praxe odvolacího soudu.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Podle § 3 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“), nesmí výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Podle § 8 odst. 2 zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“), je správce povinen při výkonu funkce postupovat s odbornou péčí a odpovídá za škodu vzniklou porušením povinností, které mu ukládá zákon nebo mu uloží soud.

17. Výkladem ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. ve vazbě na dobré mravy se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi opakovaně zabýval. Dospěl přitom k následujícím (judikatorně ustáleným) závěrům:

[1] Za výkon práva v rozporu s dobrými mravy lze považovat pouze takové jednání, jehož cílem

není dosažení účelu a smyslu sledovaného právní normou, nýbrž které je v rozporu s ustálenými dobrými mravy vedeno přímým úmyslem způsobit jinému účastníku újmu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2000, sp. zn. [21 Cdo 992/99](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura číslo 11, ročník 2000, pod č. 126, a rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 11. 2014, sp. zn. [31 Cdo 3931/2013](#), uveřejněný pod č. 15/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; dále jen „R 15/2015“).

[2] Z toho, že argumentem rozporu s dobrými mravy má být odepřen výkon práva, vyplývá, že odpovídající úsudek soudu musí být podložen důkladnými skutkovými zjištěními, a že musí současně přesvědčivě dokládat, že tato zjištění dovolují – v konkrétním případě – závěr, že výkon práva je s dobrými mravy skutečně v rozporu (srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 1997, sp. zn. [2 Cdon 473/96](#), uveřejněného pod č. 16/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a též R 15/2015).

[3] Dobrým mravům zásadně neodporuje, namítá-li někdo promlčení práva uplatňovaného vůči němu, neboť institut promlčení přispívající k jistotě v právních vztazích je institutem zákonným, a tedy použitelným ve vztahu k jakémukoliv právu, které se podle zákona promlčuje. Uplatnění námítky promlčení by se přičilo dobrým mravům jen v těch výjimečných případech, kdy by bylo výrazem zneužití tohoto práva na úkor účastníka, který marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, a vůči němuž by za takové situace zánik nároku na plnění v důsledku uplynutí promlčecí doby byl nepřiměřeně tvrdým postihem ve srovnání s rozsahem a charakterem jím uplatňovaného práva a s důvody, pro které své právo včas neuplatnil. Tyto okolnosti by přitom musely být naplněny v natolik výjimečné intenzitě, aby byl odůvodněn tak významný zásah do principu právní jistoty, jakým je odepření práva uplatnit námítku promlčení; srov. R 59/2004.

18. Odvolací soud v projednávané věci se při posouzení otázky rozporu námítky promlčení s dobrými mravy všemi výše uvedenými judikatorními kritérii neřídil. Závěr o rozporu námítky promlčení s dobrými mravy přijal toliko s odkazem na skutečnost, že žalobce nebyl vyrozuměn o konání hlavního líčení a nesprávným procesním postupem trestního soudu mu bylo znemožněno navrhnout u hlavního líčení (před zahájením dokazování), aby soud v odsuzujícím rozsudku uložil žalovanému povinnost nahradit škodu způsobenou spácháním druhého skutku. Nijak se přitom nevypořádal s (možnými) důvody, které žalobci bránily uplatnit nárok na náhradu škody způsobené spácháním druhého skutku v řízení ve věcech občanskoprávních (obdobně též například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sp. zn. [29 Cdo 2908/2014](#), jenž je veřejnosti dostupný – stejně jako ostatní rozhodnutí Nejvyššího soudu přijatá po 1. lednu 2001 – na jeho webových stránkách; www.nsoud.cz).

19. Opřel-li tedy odvolací soud závěr o tom, že žalobce marné uplynutí promlčecí doby nezavinil, výhradně o skutečnost, že žalobce nebyl vyrozuměn o konání hlavního líčení, aniž se zabýval tím, jaké důvody žalobci bránily uplatnit nárok na náhradu škody, kterou žalovaný způsobil spácháním druhého skutku, v řízení ve věcech občanskoprávních, je jeho právní posouzení věci neúplné, a tudíž i nesprávné.

20. Jelikož právní posouzení věci není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl žalovaným uplatněn právem, Nejvyšší soud – aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.) – rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. zrušil a věc odvolacímu soudu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

21. V průběhu dalšího řízení odvolací soud nepřehlédne, že výrok o náhradě škody, a to i výrok, jímž je poškozený odkázán podle § 229 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (dále jen „trestní řád“), na občanskoprávní řízení, může být učiněn jedině na podkladě návrhu poškozeného, který je v souladu s ustanovením § 43 odst. 3 trestního řádu (srov. například usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4. 3. 1994, sp. zn. [3 To 105/93](#), uveřejněné pod č. 43/1994 Sbírky soudních

rozhodnutí a stanovisek; dále jen „R 43/1994“).

22. Jestliže tedy trestní soud v poměrech projednávané věci odkázal úpadkyni s nárokem na náhradu škody (samostatným výrokem) na řízení ve věcech občanskoprávních, je třeba v občanském soudním řízení (ve smyslu § 135 odst. 2 věty druhé o. s. ř.) vycházet z toho, že úpadkyně v souladu s § 43 odst. 3 trestního řádu navrhla, aby trestní soud v odsuzujícím rozsudku uložil obžalovanému (v projednávané věci žalovanému) povinnost nahradit škodu (a to jak škodu způsobenou spácháním prvního skutku, tak škodu způsobenou spácháním druhého skutku). Pokud by totiž úpadkyně nárok na náhradu škody způsobené spácháním druhého skutku řádně neuplatnila, trestní soud by o tomto nároku nerozhodoval (viz důvody R 43/1994).

23. Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 část věty první za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

24. V novém rozhodnutí odvolací soud znovu rozhodne i o nákladech řízení, včetně řízení dovolacího (§ 243g odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

25. O návrhu žalovaného na odklad vykonatelnosti napadeného rozhodnutí (který byl dovolacímu soudu doručen 11. 12. 2017) Nejvyšší soud nerozhodoval. Návrh na odklad vykonatelnosti je totiž závislé povahy (srov. náleží Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn. [III. ÚS 3425/16](#)), což mimo jiné znamená, že jsou-li negativní dopady napadeného rozhodnutí do poměrů účastníka řízení (dovolatele) odstraněny tím, že dovolací soud (bez zbytečného odkladu) napadené rozhodnutí zruší, stává se návrh na odklad vykonatelnosti rozhodnutí bezpředmětným (obsoletním).

26. Rozhodné znění občanského soudního řádu, podle kterého dovolací soud dovolání projednal a rozhodl o něm (do 31. 12. 2013), se podává z článku II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a dále z části první, článku II bodu 2 zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.